

L'àliga imperial de Catalunya

Autor: Enric Guilot

Data de publicació: 31-01-2020

L'Enric Guilot ha descobert que a l'època de l'emperador Carles V Catalunya era representada també per mitjà de l'àliga imperial.

Tres museus d'Europa, el "Kunsthistorisches Museum Wien", el "Victoria and Albert Museum of London" i el "Musée National d'histoire et d'art Luxembourg" tenen dins dels fons de les seves col·leccions un exemplar de la medalla que el consell de la ciutat de Nuremberg va dedicar al rei acabat de nomenar emperador: Carles V. Amb aquesta medalla es va voler commemorar la primera Dieta de l'Imperi, que va celebrar-se en aquesta ciutat l'any 1521. La medalla és de plata: de 219,17 grams i amb 71,3 mm de diàmetre. La va dissenyar Albrecht Dürer i la va encunyar Hans Krafft en aquest any 1521.

La descripció de la medalla que fa el museu de Viena, i que coincideix amb la que també fan els altres dos museus europeus, la podem llegir en el seu lloc web. [1]

Vet aquí la descripció. ANVERS: porta la llegenda CAROLUS: V i RO: IMPER: (Romanorum Imperator) i bust de l'Emperador coronat, amb cuirassa i cadena de l'Ordre del Toisó d'Or. El bust està envoltat per una orla amb catorze escuts coronats, que fan referència als regnes següents: (1) Castella, (2) Aragó, (3) Lleó, (4) Nàpols, (5) Catalunya, (6) Sicília, (7) Jerusalem, (8) Andalusia, (9) Castella la Nova, (10) Galícia, (11) València, (12) Toledo, (13) Granada i (14) Navarra. A la part superior, hi ha (15) una baula coronada entre les columnes d'Hèrcules i una cinta en la qual es llegeix PLUS ULTRA.

REVERS: porta un àliga imperial amb els caps nimbats i, al pit, l'escut partit d'Àustria-Borgonya; al camp, entre les ales, l'any d'emissió: 1521. Tot està envoltat per una orla de tretze escuts coronats que fan referència als territoris següents: (16) Sardenya, (17) Còrdova, (18) Còrsega, (19) Múrcia, (20) Jaén, (21) Algarve, (22) Algesires, (23) Mazarrón, (24) La Mar Oceàna (transoceànic), (25) Bugia, (26) Mallorca, (27) Illes Canàries i (28) Gibraltar i, a sota, (29) Nuremberg.

Fins aquí res d'especial, però ara m'agradaria ensenyar-vos la medalla en qüestió...

Cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge

Cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge

Si, ho heu vist bé. El senyal heràldic que identifica Catalunya no és cap altre que el de l'Àliga Imperial. Tota la resta de regnes catalans i castellans de Carles V que hi apareixen representats ho estan pels seus senyals tradicionals i històricament reconeguts. O sigui, els de “sempre”.

Però abans de continuar, em cal fer-vos un petit apunt històric. En el passat, l'Àguila d'un sol cap fou utilitzada com a senyal d'identificació de l'Imperi Romà, mentre que la de dos caps fou la usada per l'Imperi d'Orient o Bizantí.

L'investigador Jordi Grau i Bartomeu ens informa que “després, amb el temps, el Sacre Imperi Romano-Germànic va tornar a utilitzar l'àguila d'un sol cap. L'imperi germànic se sentia “hereu” de l'imperi romà. Més concretament: a l'any 1155 sota el regnat de Frederic I “Barbarossa” [Barba-Roja] l'àliga monotestada es converteix en el símbol representatiu del Sacre Imperi Romano-Germànic. Com a l'antiga Roma”.

En Jordi Grau i Bartomeu també ens informa que, quant a l'Imperi Bizantí, l'àguila imperial bicèfala “esdevé el símbol imperial i oficial de Miquel Paleòleg VIII en recapturar, al 1261, Constantinoble als croats i en restaurar l'imperi bizantí. I ho serà durant tota la dinastia Paleòleg i fins a la desaparició de l'imperi”.

Així mateix, diu: “El primer Habsburg que utilitza àligues bicèfales va ser l'emperador Maximilià I, l'avi patern d'en Carles V. [...] Tota la iconografia bicèfala existent està datada i pintada un cop Ferran II [El Catòlic] ja era mort (el 25 de gener del 1516) i amb Carles V, el nét d'ambdós, ja al tron hispànic”.

Ara, les preguntes i les seves posteriors conseqüències són clares:

Si Carles V fou l'hereu de dos “conjunts” de territoris: els germànics per via de l'avi patern i els hispànics per via de l'avi matern, ...

Si els territoris germànics sota la casa dels Habsburg sempre havien utilitzat el senyal representatiu de l'àguila d'un sol cap, ...

Si Carles V, és el primer Habsburg a utilitzar l'àguila de dos caps, ...

...¿no podríem deduir de tot això que l'aparició del segon cap de l'àguila correspon a la representació dels seus territoris hispànics?

Si, a més, hi afegim que l'àguila bicèfala és descrita pels diversos museus abans esmentats com a senyal representatiu de Catalunya,...

... és ara quan podem deduir que a l'Europa de començaments del segle XVI identificaven Catalunya i el conjunt dels territoris no castellans com a importants o cabdals dins la dinastia hispànica.

Ara és quan hem de recordar que tan sols dos anys abans de la confecció d'aquesta medalla, es va celebrar a Barcelona el XIXè capítol de l'ordre del Toisó d'Or, l'únic de la història realitzat en territoris hispànics. I per què no es va celebrar a Toledo o a qualsevol altra ciutat important de Castella?

A continuació, reproduïm l'anvers de la mateixa medalla segons una còpia que es conserva en el “Musée National d'histoire et d'art Luxemburg”, datada en el mateix any i confegida pels mateixos autors —i al mateix taller de Nuremberg—. Fixem-nos que en aquest cas els escuts que hi apareixen estan pintats i l'àguila de Catalunya ho està en color vermell. [2]

Cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge

Cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge

D'altra banda, reproduïm la descripció que el "Victoria and Albert Museum" de Londres, al Regne Unit fa de la medalla [3]:

Cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge

Encara més, a la portada del llibre que podeu observar immediatament a sota hi apareixen representats els quatre principals escuts/territoris representatius de Carles V. De dalt a baix i d'esquerra a dreta observem l'àliga dels Habsburg a Àustria, Castella, Borgonya i Catalunya. Els emblemes van acompanyats del Toisó d'or. Els territoris catalans hi són de nou representats per l'Àliga imperial.

Cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge

Aquí tenim un altre exemple titulat "De Insulis nuper inventis Ferdinandi Cortesii ad Carolum V. Rom. Imperatorem Narrationes cum alio quodam Petri Martyris ad Clementem VII... consimilis argumenti libello [trad. per P. Savorgnanum]. His accesserunt Epistolae duae, de felicissimo apud Indos Euangelij incremento... [4] [5]

Tot seguit, mostrem la imatge i descripció dels escuts que hi apareixen...

Cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge

Cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge

Però ara fixem-nos en la part de la portada que abans us he mostrat. I en concret, en aquella que us havia assenyalat en vermell, a sota del retrat de l'emperador Carles. Hi apareixen en un lloc central i destacat aquests cinc escuts i separats de tota la resta, evidentment per la seva rellevància/importància.

Cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge

Què representa aquesta àguila d'un sol cap que apareix a la dreta d'aquesta imatge? Seguint la descripció d'aquest senyal feta pels tres museus abans esmentats, torna a ser la mateixa: el senyal heràldic representatiu de Catalunya. I més si tenim en compte que l'àliga imperial ja hi està representada. Així, Catalunya torna a aparèixer com una entitat política de rellevància dins l'imperi de Carles V. Tot el contrari del que ens havia explicat la historiografia oficial espanyola.

Per si no fos poc i com a reforç d'aquesta conclusió, aquí teniu un darrer dibuix, intítulat "Emperador del Sacre Imperi Romano- Germànic", extret d'un gravat de fusta d'Albert Dürer l'any 1521 i aparegut en un fulletó d'Ulrich von Hutten. [6]

Cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge

Es tracta de l'emperador Carles retratat amb un escut que resumeix, de nou, quin era l'estat de la qüestió a l'any 1521: aquest escut és el senyal parlant dels catalans i de tots els territoris hispànics no castellans, acompanyat del senyal d'Àustria. Tot coronat de nou per l'àliga d'un sol cap.

Enric Guillot

Enllaços i notes:

[1]<https://www.khm.at/en/learn/research/forschungsprojekte/kunsthistorische-projekte/die-medailen-und-schaumuenzen-der-kaiser-und-koenige-aus-dem-haus-habsburg-im-muenzkabinett-des-kunsthistorischen-museums-wien-band-2/> ,

[2]<https://www.mnha.lu/en/Empreintes/Musee-Info-14-2001>

[3]<https://collections.vam.ac.uk/item/O94128/charles-v-holy-roman-emperor-medal-krafft-hans-the>

[4]És un llibre editat per Pietro Savorgnano, l'any 1532, [© 13157208 Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- 2 Gs 612#(Beibd]

[5]<http://www.mdz-nbn-resolving.de/urn/resolver.pl?urn=urn:nbn:de:bvb:12-bsb11197093-6>. [6]<https://gutenberg.spiegel.de/buch/gesprachbuchlein-ulrichs-von-hutten-5999/2>